

Як успішно вирішувати проблеми поводження з відходами: досвід співпраці університету та громади

Проф. д-р Вікторія Хрутьба
Національний транспортний університет, Київ,
Україна,
Університет сталого розвитку, Еберсвальде,
Німеччина
E-mail: Viktoriia.Khrutba@gmail.com

25.12.2025

Вікторія Хрутьба, професор кафедри екології та технологій захисту навколишнього середовища Національного транспортного університету, д.т.н., проф.

E-mail: Viktoriia.Khrutba@gmail.com

Сайт кафедри <https://sites.google.com/ntu.edu.ua/ecology/>

Сторінка кафедри в соцмережі facebook <https://www.facebook.com/ecokafedrantu>

Національний транспортний університет (НТУ, Київ)

– провідний вищий навчальний заклад транспортної галузі України, заснований у 1944 році. Сьогодні НТУ готує спеціалістів за 20 напрямками підготовки та дає їм 30 різних кваліфікацій. Кількість студентів: 11000. Функціонують три навчальних центри, науково-дослідний інститут, вісім відокремлених підрозділів: 3 навчально-консультаційних пункти та 5 навчальних закладів I-II рівня акредитації.

З 2006 року кафедра екології та технологій захисту навколишнього середовища НТУ здійснює підготовку в галузі екології та збереження довкілля.

Детальніше про НТУ: <http://www.ntu.edu.ua/en/>

Університет сталого розвитку в м.Еберсвальде (HNEE) є важливою складовою та рушійною силою сталого розвитку як на національному, так і на міжнародному рівнях. Стійкість формується та реалізується через викладання, дослідження та процесу адміністрування. Університет розробляє рішення, які забезпечують стійкий зв'язок між суспільством і навколишнім середовищем. Його місія базується на системному розумінні сталого розвитку та служить орієнтиром для мислення та дій всіх викладачів та студентів університету.

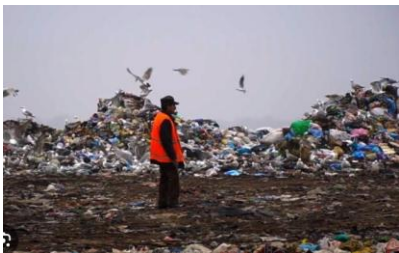
<https://www.hnee.de/en/>

Стан сфери управління побутовими відходами в Україні.

<https://mindev.gov.ua/diialnist/napriamy/sfera-komunalnykh-posluh/upravlinnia-pobutovymy-vidkhodamy>

За даними Міністерства розвитку громад і територій в населених пунктах України тільки за 2024 рік утворилось понад **47 млн. м³** побутових відходів, або понад **8 млн. тон**, які захоронюються на **5,6 тис. сміттєзвалищ** і полігонів загальною **площею понад 8,4 тис. га.**

У багатьох громадах фіксуються **тисячі несанкціонованих сміттєзвалищ**, площа яких у сукупності сягає кількох тисяч гектарів. Це особливо характерно для сільських і малих міських громад.

Інфраструктура роздільного збирання відходів **розвинена фрагментарно**. За різними оцінками, системи **роздільного збирання охоплюють не більше 20–25 % населення**, переважно у великих містах. Частка відходів, що реально сортуються та передаються на перероблення, зазвичай не перевищує **5–7 %** від загального обсягу.

Однією з найгостріших проблем є **застарілість та зношеність інфраструктури**.

Відходи від руйнувань

За даними Міністерства розвитку громад і територій станом на квітень 2024 року в Україні утворилося всього 223237,3 тонн відходів від руйнувань.

<https://epl.org.ua/announces/stan-povodzhennya-z-vidhodamy-vid-rujnuvan-v-ukrayini-stanom-na-kviten-2024-roku/>

Облік ведеться лише в процесі вивезення відходів на місцях їх тимчасового зберігання, проте багато відходів залишаються на місцях їхнього утворення та не попадають в офіційну статистику, оскільки **облік відходів на місці утворення не здійснюється.**

Відбір небезпечних відходів, а також азбесту, також **не проводиться.** Всі зібрані відходи руйнації та демонтажу пошкоджених та знищених будівель **зберігаються на полігонах в змішаному невідсортованому вигляді**, а відтак можуть містити небезпечні та азбестовмісні відходи та негативно впливати на стан довкілля та здоров'я людей, які ці відходи збирають та вивозять.

Сортування практично не проводиться, отже немає можливості забезпечити повторне використання цих відходів у процесі будівництва нових об'єктів.

Ключові виклики для громад

Організаційно-управлінські аспекти

характеризується недостатньою управлінською спроможністю. Не всі органи місцевого самоврядування мають затверджені плани управління відходами або чітке бачення розвитку галузі в середньо- та довгостроковій перспективі.

Фінансово-економічні обмеження

Фінансування є недостатнім. У середньому тарифи на послуги з вивезення побутових відходів покривають лише **60–80 %** фактичних витрат комунальних підприємств. Це призводить до хронічного недофінансування, зношення техніки та обмежених можливостей для інвестицій. Капітальні видатки на модернізацію інфраструктури (придбання сміттевозів, контейнерів, будівництво сортувальних ліній) у більшості громад становлять лише **кілька відсотків** від загальних витрат місцевих бюджетів на житлово-комунальне господарство.

Соціально-культурний вимір

Рівень екологічної свідомості населення залишається невисоким. У багатьох громадах **відсутні сталі практики сортування, повторного використання** речей та **зменшення утворення відходів**. Відсутня системна просвітницька робота, залучення громадськості та формування культури відповідального ставлення до питань ТПВ, що є важливою передумовою успішних змін.

Стратегічний висновок для громад

Ситуація з поводженням з відходами в українських громадах характеризується системними інфраструктурними, управлінськими та фінансовими **проблемами**, що мають комплексний і тривалий характер.

Разом із тим наявні **передумови** для поступового переходу до більш ефективної та екологічно відповідальної моделі управління відходами, заснованої на стратегічному плануванні, міжмуніципальній співпраці та поєднанні традиційних і сучасних управлінських рішень.

Довгостроковий успіх у сфері поводження з відходами неможливий без **формування відповідальної поведінки населення**.

Тому стратегія громади має передбачати системну просвітницьку роботу, опору на традиційні цінності дбайливого господарювання та поступове закріплення екологічних практик у повсякденному житті мешканців.

Співпраця: ГРОМАДА – ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ – КОМУНАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА

**Орган місцевого
самоврядування**

затверджують план просвітницьких заходів;
забезпечують фінансування; координують
взаємодію між усіма учасниками.

Університет

організує експертний супровід, проводить
тематичні заходи, конкурси, практичні
заняття з сортування відходів; керує
шкільними проектами, шкільними
науковими дослідженнями

**Комунальні
підприємства (ЖКХ,
перевізники відходів,
полігони, тощо)**

надають практичну інформацію; беруть
участь у демонстраційних заходах;
забезпечують приклад відповідальної
практики.

Трансформаційна мережа для стійкості громад

Transformational Learning Network for Resilience -
Enabling Ukrainian higher education to ensure a
sustainable and robust reconstruction of (post-war)
Ukraine. Фінансується Європейським Союзом. 2023 - 2025

Головною метою є посилення соціальної та політичної лідерської ролі українських університетів для підтримки сталого розвитку громад та трансформації України.

Консорціум

Університет сталого розвитку Еберсвальде
Жешувський технологічний університет
Ліберецький технічний університет
Вілунський технічний університет імені Гедимінаса
Український національний лісотехнічний університет
Національний транспортний університет
Державний університет Житомирська політехніка
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Одеський державний екологічний університет
Приазовський державний технічний університет
+14 асоційованих партнерів

<https://translearnn.ztu.edu.ua/>

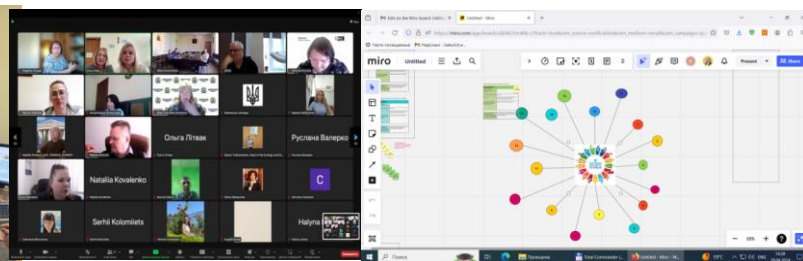
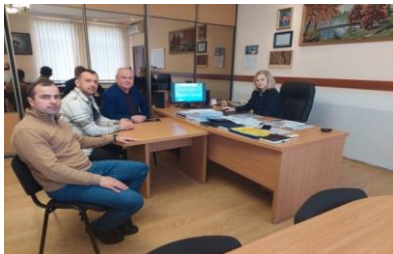
<https://www.facebook.com/TransLearnN>

Підтримка сталого розвитку громад в Україні

Склад групи - науковці, експерти, студенти і практики з університетів-партнерів України та ЄС, які мають досвід розвитку громади або певних його аспектів.

Робоча група налічує 71 учасників.
7 – університетів – члени консорціуму
5 – університети зацікавлені у співробітництві
4 - асоційовані партнери члени консорціуму
5- підприємства екологічного спрямування
12 – об'єднаних територіальних громад

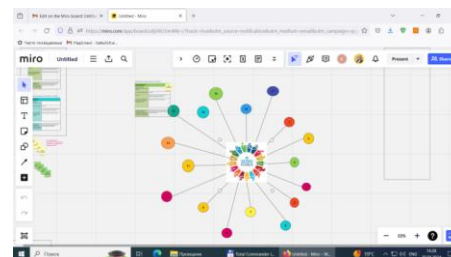
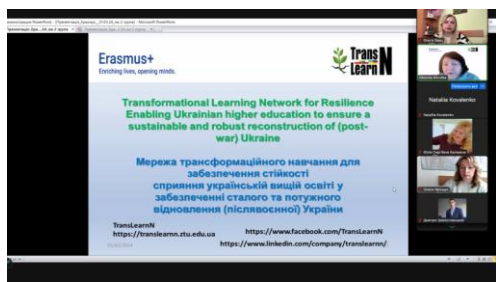
1. Організація спільної роботи університетів-партнерів з місцевими територіальними громадами.
2. Спільна робота з Зазимською, Дмитрівською та Феодосіївською Гайворонською сільською громадою Київської області.
3. Підготовка проектних пропозицій для рішення проблем громад.

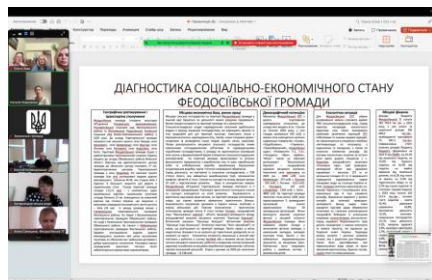
Форми та методи роботи

ЗУСТРІЧІ ОНЛАЙН   ЗУСТРІЧІ ОФЛАЙН

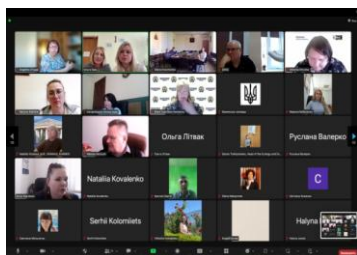
РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СПІЛЬНИХ ПРОЕКТІВ

*Проект 1 Відродження річки
Десна. Зазімська ОТГ*

*Проект 2. Організація просвітницької
кампанії з поводження з побутовими
відходами, в тому числі в дошкільних
та загальноосвітніх навчальних
закладах Дмитрівської ОТГ*

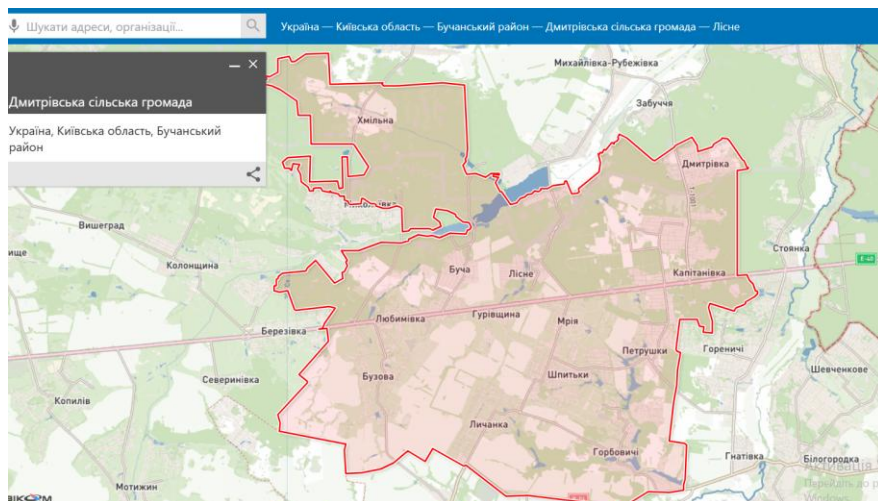
*Проект 3. Створення інклюзивного
простору-хабу на базі Хотівського
академічного ліцею. Феодосіївська ОТГ.*

ДМИТРІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Дмитрівський
сільській голова-
Дідич Тарас
Тарасович

Кількість населених пунктів,
що об'єдналися - 14.
Площа Дмитрівської
територіальної громади
Київської області
становить **138.8 км²**, а її
центром є село Дмитрівка
Чисельність населення
16027 осіб

ДМИТРІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Склад громади	Напрямки діяльності
с. Бузова с. Буча с. Горбовичі с. Гурівщина с. Дмитрівка с. Капітанівка с. Личанка	с. Лісне с. Любимівка с. Мила с. Мрія с. Петрушки с. Хмільна с. Шпитьки

Відновлення зруйнованих під час окупації об'єктів житлової, промислової, освітньої інфраструктури

Забезпечення пожежної безпеки та розмежування територій

Розвиток охорони здоров'я, освіти, культури і спорту

Розвиток промисловості

Розвиток сільського господарства

Розумне поводження з побутовими та промисловими відходами

Розвиток транспортного сполучення

Установчі документи громади

Стратегія та План заходів з розвитку Дмитрівської сільської територіальної громади до 2027 року

<https://dtg.gov.ua/news/175975-strategiya-rozvitku-dmytrivskoyi-sil'skoyi-teritorialnoyi-gromadi-do-2027-roku>

Екологічні акції

Проект : «Greening of the Planet»

Проект : «TransLerN»

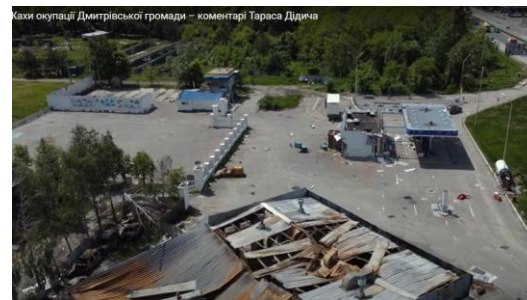
Проект : «Трансформаційне відновлення задля безпеки людей в Україні»

Волонтерство

ДМИТРІВСЬКА СІЛЬСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

<https://decentralization.ua/news/15005>

У 14 населених пунктах, що входять до складу громади, рашисти знищили або суттєво пошкодили 352 індивідуальних житлових будинки, 10 багатоквартирних. 600 сімей залишилися без житла. Крім того, постраждала й інфраструктура: повністю знищена медична амбулаторія в селі Гуровщина, розбита школа в селі Бузова, зруйнована водонапірна вежа, а також станція очистки води.

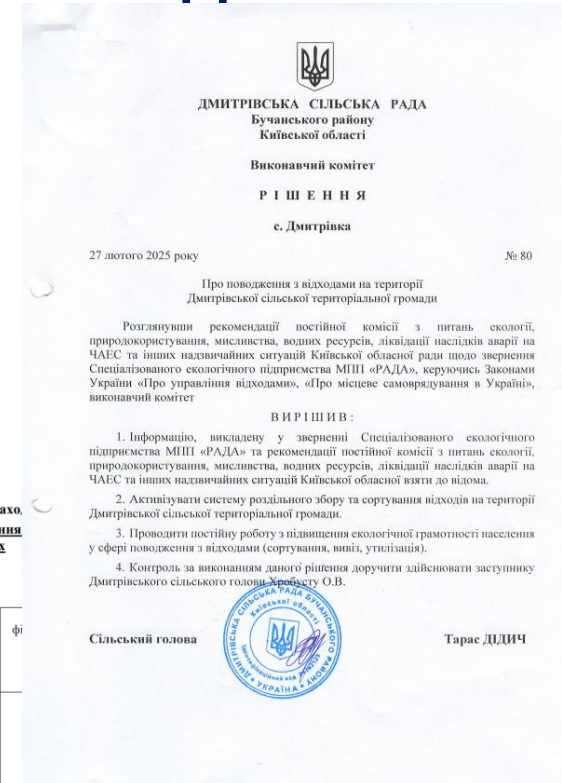
ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В ДМИТРІВСЬКІЙ СІЛЬСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Стратегічною ціллю щодо екологічної безпеки є управління відходами: **створення ефективної системи збору, сортування та утилізації твердих побутових відходів; збереження природних ресурсів, а саме розвиток природоохоронних територій, рекреаційних зон та екологічна освіта населення.**

Саме тому в рамках проекту TransLerN та за участі адміністрації Дмитрівської селищної ради було розпочато організовано просвітницьку кампанію з поводження з побутовими відходами, в тому числі в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах.

Напрямки діяльності та заходи Програми по забезпеченню екологічно безпечного збирання, перевезення захоплення твердих побутових відходів на 2022 рік (назва програми)

№ п/п	Назва напрямку діяльності (пріоритетні напрямки)	Перелік заходів програми	Строк виконання програми	Відповідальний виконавець	фін.
1	Покращення екологічного стану території Дмитрівської сільської ради, зменшення обсягів утворення відходів та безпеки для довкілля поводження з ними	Забезпечення своєчасної та ефективної роботи по збиранню та вивезенню твердих побутових відходів з території населених пунктів територіальної громади, проведення систематичної роботи по впорядкуванню сміттєзвалища, ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ та недопущенню	протягом року	Відділ містобудування, архітектури, житлово-комунального господарства та цивільного захисту апарату Дмитрівської сільської ради відділ бухгалтерського обліку та звітності, організаційний відділ апарату Дмитрівської	

Активация Windows
Перейдите по ссылке *настро

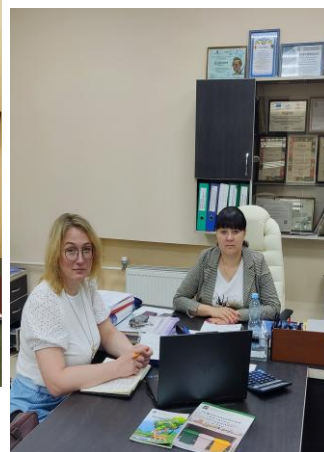
населенн
пунктів;
покращення
санітарного
стану довкілля
населених
пунктів

Проект «Організація просвітницької кампанії з поводження з побутовими відходами, в тому числі в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах»

Назва запити (пропозиції)/ Topic of request (offer)	Організація просвітницької кампанії з питань поводження з побутовими відходами, в т.ч. в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах.
Заявник (громада або університет)/	Дмитрівська сільська рада, Бучанського району Київської області;
Дата створення : Мета	01.10.2024 р. Основна мета проекту – розробка та впровадження програми заходів щодо ведення просвітницької діяльності в селах Дмитрівської територіальної громади (включаючи школи і дитячі садочки) в напрямку роз'яснення правил поводження з побутовими відходами. Реалізація проекту спрямована на випрацювання у жителів громади навичок по сортуванню побутового сміття. Проблема полягає в тому, що, не зважаючи, що на території сіл розміщені контейнери для сортування сміття, зазвичай вони наповнюються різнотипними відходами. Якщо починати виховувати звичку до сортування відходів з юних років, це призведе до того, що діти не тільки самі отримують навички екологічної грамотності, але і передають їх батькам.
Короткий опис (з очікуваними результатами)	Планується проведення роз'яснювальної роботи серед мешканців сіл Дмитрівської територіальної громади щодо важливості сортування сміття за різними категоріями. Вона полягає в тому, щоб пояснити, як збільшити життєвий цикл матеріалів, які можна використовувати повторно, що або зведе на 0 або зменшить кількість сміття. Це сприятиме захисту природних ресурсів, мінімізує шкідливий вплив на довкілля та здоров'я людей, зменшить навантаження на полігони твердих побутових відходів Київської області. Найбільш сприятливою аудиторією для нововведень є діти. Тому організація дозволить в шкільних літніх таборах та дитячих садочках з іграми, вікторинами, виставами матиме значний вплив на екологічну свідомість юні. Для дорослого

10.05.2024 - Підписання меморандуму про співпрацю між Національним транспортним університетом та Дмитрівською сільською радою

07.06.2024 – Зустріч з Бабенко Вікторією – начальником відділу освіти, культури, молоді, спорту та національно-патріотичного виховання Дмитрівської сільської ради

Проект науково-просвітницької програми з організацій та проведення тематичних лекторіїв, тренінгів, воркшопів з питань поводження з побутовими відходами та повторного їх використання на території Дмитрівської територіальної громади Бучанського району Київської області

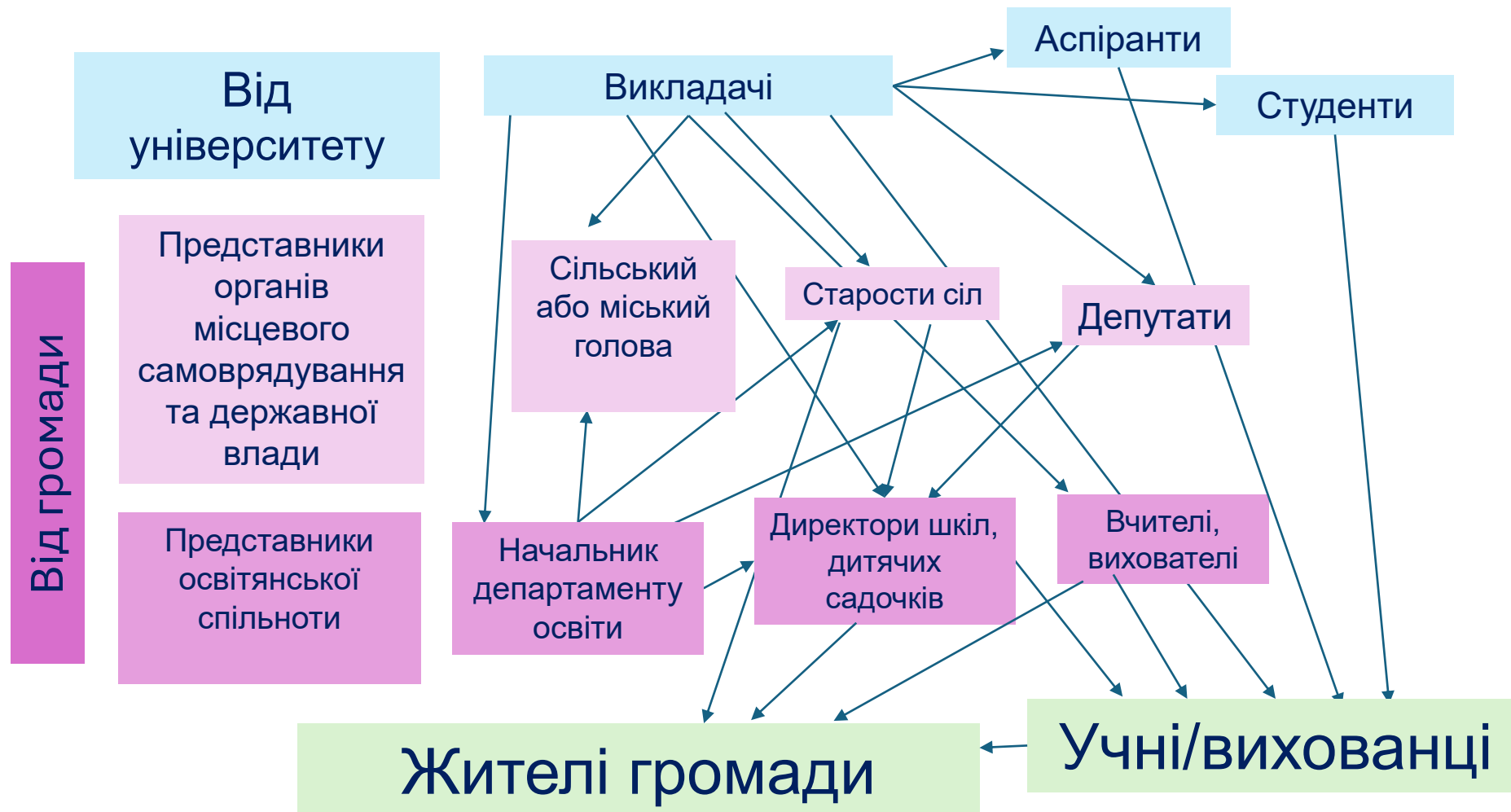
Учасники
Національний транспортний університет, Дмитрівська територіальна громада Бучанського району Київської області.

СПИСОК АВТОРІВ
від Національного транспортного університету:

Куратор проекту –
к.техн.наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційної безпеки
Дехтар М. М.
Виконавці та учасники –
декан факультету менеджменту, логістики та туризму,
к.техн.наук, професор кафедри менеджменту
Бакулін О.О.
к.техн.наук, доцент кафедри екології екології та технологій захисту навколишнього середовища
Коломєць С.В.
к.екоп.наук, доцент кафедри транспортного права та логістики
Хрутьба Ю.С.
Консультант проекту –
д-р техн.наук, проф., завідувач кафедри екології екології та технологій захисту навколишнього середовища
Хрутьба В.О.

від Дмитрівської територіальної громади:
начальник відділу освіти, культури, молоді, спорту та національно-патріотичного виховання
Бабенко В.В.

Комунікаційна модель учасників проекту

Напрямки реалізації проекту

1

- Адміністративний
- директори шкіл, завідувачі закладів дошкільної освіти

2

- Методичний
- учителі природничого циклу, класні керівники, заступники директорів з виховної роботи, вихователі в закладах дошкільної освіти

3

- Освітній
- здобувачі дошкільної, початкової, базової та повної середньої освіти (за віковими групами))

Етапи реалізації проекту

Підготовчий	Розробка типових заходів з питань роздільного збору ТПВ для школярів Підготовка команд тренерів для проведення просвітницьких заходів Розробка інформаційного семінару для фахівців різних структур з питань впровадження програми роздільного збору ТПВ	Лютий-березень
Основний етап	Проведення інформаційного семінару для фахівців різних структур з питань впровадження програми роздільного збору ТПВ Проведення просвітницьких заходів в закладах освіти	Квітень-жовтень
Заключний етап	Аналіз результатів реалізації проекту Проведення круглого столу по підсумкам реалізації проекту	Листопад-грудень

Види просвітницьких заходів:

лекції, семінари, тренінги, акції, ігroteки з роздільного збору побутових відходів для різних вікових груп

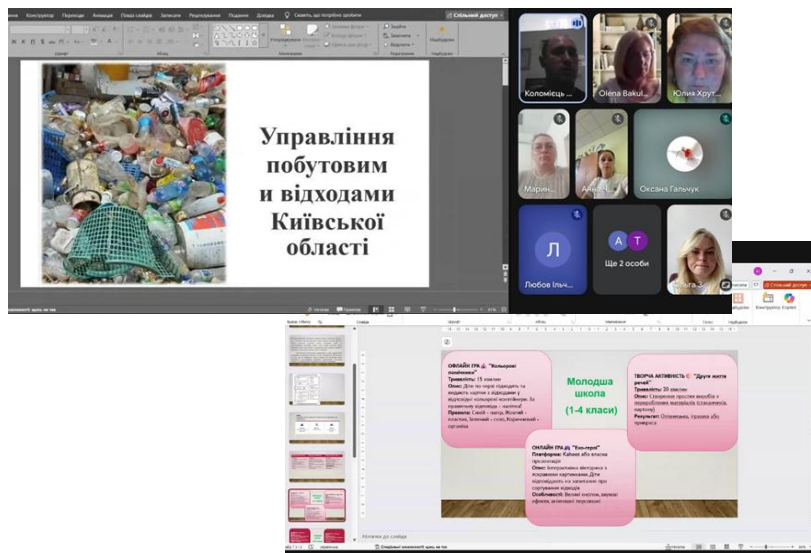
Хто буде проводити:

Студенти-старшокурсники вищих навчальних закладів, що навчаються за спеціальністю “Екологія” та “Технології захисту навколишнього середовища”

Коли:

Квітень-травень 2025 р. або вересень-жовтень 2025 р.

Впровадження пілотного проекту

09.06.2025 – Обговорення з начальником відділу освіти та директором Дмитрівського академічного ліцею «Перспектива» планів проведення масових заходів на червень 2025 року.

10.06.2025 – проведено семінар для вчителів з методики надання учням інформації щодо раціонального управління побутовими відходами для вчителів шкіл Дмитрівської, Гайворонської, Великодолинської, Кагарлицької та Зазимської громад.

12.06.2025 – студенти освітніх програм Екологія, Технології захисту навколишнього середовища та Інформаційна, бібліотечна та архівна справа провели в Дмитрівському ліцеї популяризаційні ігри з розумного управління побутовими відходами.

Понад 80 дітей віком від 8 до 12 років були присутні у Дмитрівському ліцеї. А ще близько 20 з інших громад України долучилися до відеотрансляції. Діти дуже активно брали участь в іграх. Їм сподобалися рухливі, музичні естафети та більш спокійні рішення шарад.

Проект «Сортуй. Зберігай. Друкуй»

Зустріч студентів зі школярами у червні 2024 року надихнула підлітків села Шпітики розпочати власний проєкт.

В результаті вони виграли грант у розмірі 5000 доларів. Було придбано 3D-принтер та пристрій для створення філаменту – друкарського матеріалу з пластикових пляшок. Біля школи було встановлено спеціальний контейнер для збору цілих пластикових пляшок.

А учні, в рамках шкільного клубу, друкують пластикові сміттєві баки та антистресові іграшки, які вони жертвують солдатам у лікарні, надсилають дітям у прифронтові райони та продають на власному вебсайті в Instagram.

https://www.instagram.com/3d_antistress.skif?igsh=OGV6ZXFszDdvNXE%3D

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

- **Контакти:**

Хрутьба Вікторія Олександрівна,

- **E-mail:** v.khrutba@ntu.edu.ua

**Кафедра екології та технологій захисту
навколишнього середовища**

Сайт кафедри

<https://sites.google.com/ntu.edu.ua/ecology/>

Сторінка кафедри в соцмережі

facebook <https://www.facebook.com/ecokafedrantu/>

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

<http://new.ntu.edu.ua/>